

Hoofredacteur PieterKlok spreekt Erik van den Berg (geheel links) toe in de Roode Bioscoop.

Foto's Arno Haijtema

ERIK VAN DEN BERG verlaat kunstredactie de Volkskrant na 41 jaar Afscheid en een nieuw boek: *Omslag*

Na 41 jaar heeft kunstredacteur Erik van den Berg op 1 december afscheid genomen van de Volkskrant. Tegelijk presenteerde hij zijn nieuwe boek *Omslag*, de opmerkelijkste boekomslagen uit de rubriek Omslag van de Volkskrant. Hij vertoonde zelf zijn curriculum met een Powerpoint-presentatie in De Roode Bioscoop, Haarlemmerplein te Amsterdam. In de zaal veel collega's en jazzvrienden, maar ook oudgedienden onder wie Bert Vuijsje, Anet Bleich, Wim Bossema.

ERIK VERTELDE hoe hij destijds hoopte via Bert Vuijsje bij de krant te komen. 'Hij zei, toen ik hem eind jaren zeventig leerde kennen, lang voor hij adjunct-hoofredacteur van de Volkskrant zou worden: dus je studeert Nederlands en je houdt zoveel van jazz? Dan moet jij dus over jazz gaan schrijven. Dus zo is het gekomen, zonder Berts aansporing destijds had ik hier vermoedelijk niet gestaan.

'Ik debuteerde zomer 1981 als muziekcensent met een klein verslag van de Jazz-Marathon in Groningen, een destijds befaamd festival voor nieuwe muziek. Maar er ontbrak de naam onder het stukje. De

dienstdoende eindredacteur was niet ingelicht dat er een nieuwe medewerker was aangenomen en besloot die onbekende naam veiligheidshalve maar te schrappen. Je kunt je wel voorstellen hoe ik me voelde toen ik mij 's ochtends vroeg naar de winkel repte om de krant te kopen.'

Het kwam wel weer goed. Na zijn komst naar de krant werd Erik eindredacteur Kunst en mediabijlage, en eindredacteur boekenkatern. Hij bedacht de rubriek *Omslag*, en de laatste jaren verzorgt hij zes dagen in de week de rubriek *Dagboek*, waarin hij opmerkelijke citaten uit opmerkelijke dagboeken van schrijvers citeerde – en

nog citeert want hij gaat nog door met de rubriek. Zijn afscheidskrant was geheel gevuld met Dagboeken van 49 al dan niet bestaande schrijvers en collega's, 32 pagina's A4

Alleen pagina 1 wijkt af met een inleiding van hoofredacteur Pieter Klok: 'Het nieuwe is slechts zelden goed, want het goed is maar heel kort nieuw.' Als dit citaat van Arthur Schopenhauer op één iemand van toepassing is, dan is het wel op Erik van den Berg. Hij heeft een voor een journalist vrij unieke afkeer van nieuws. Net zo uniek is zijn neus voor het mooie, in de muziek, de beeldende kunst en de literatuur. Waar de gemiddelde journalist het liefst in het heden graaft, graaft Erik het liefst in het verleden. Hij is een parelduiker, een schatzoeker, een nostalgicus ook.'

En: 'In tijden dat de golven op de boekenredactie hoog gingen door grote mannelijke ego's die frontaal botsten, nam ►

◀ Erik het stuurwiel in handen en loodste de boot in veilige haven.'

Erik van den Berg over het ontstaan van Omslag: 'Simpel antwoord: die is ooit begonnen omdat de boekenbijlage was opgeschud en er ruimte was voor nieuwe dingen. Ik was destijds redacteur boeken, ik hield van plaatjes kijken, zo simpel is het, en ik had veel boeken in de kast die ik niet verzamelde om de inhoud, maar om de mooie omslagen.'

Via Powerpoint liet hij een reeks van zijn favoriete omslagen de revue passeren. Vervolgens onderstreepte een jazzcombo van pianist Guus Janssen, bassist (en beeldend kunstenaar), Ernst Glerum en drummer (en cartoonist) Wim Janssen dat Van den Berg zijn jazzverleden niet was vergeten. 'Guus was de eerste muzikant die ik heb geïnterviewd en ik ben zijn muziek net als die van zijn collega's vanaf de jaren tachtig op de voet blijven volgen.'

Na zijn pensioen gaat Erik door met zijn rubriek Dagboek, op de pagina Dag in Dag uit. In een online interview van Myrel Moskatte op 26 juni 2019 noemt hij het 'een raampje op een andere tijd'. Het gekozen fragment speelt zich altijd af op dezelfde datum als de dag waarop de krant verschijnt, maar dan in het verleden.

Ze komen uit dagboeken van onder anderen politici, muzikanten, verslaggevers, archeologen, presidenten, vorsten, diplomaten, studenten, kunstenaars en prozaschrijvers. Hij heeft er thuis 'waarschijnlijk meer dan duizend staan', drie Ikea-kasten vol, in dubbele rijen op de planken, maar ook in stapels erbovenop en ernaast. Als hij 's avonds na zijn werk als eindredacteur voor media- en cultuurkatern V thuis komt, is hij altijd nog een uur of meer aan het lezen. Op zoek naar mooie fragmenten van levens uit lang vervlogen tijden.

Op de vraag welke waarde de rubriek volgens hem heeft antwoordt hij: 'De krant gaat helemaal over vandaag, van-

Erik van den Berg tijdens zijn afscheidsspeech.

daag, vandaag, en dan komt er dat kleine stukje waarin je leest over een andere tijd. Plotseling is het verre verleden – bam! – heel dichtbij. Ik wil er niet pretentius over doen, maar het is een relativerend accent. We zijn er nu, maar we zijn er maar eventjes. Er zijn ook andere tijden geweest, met andere mensen.'

Uit hetzelfde interview: Van welke persoon zou hij zelf het liefst het dagboek (ongeacht of het bestaat of niet) lezen? 'Doe me dan maar het particuliere dagboek van Beatrix.' Naar zijn weten bestaat dat niet, al weet je dat nooit zeker.

Koningin Victoria schreef ook dagboeken, die later zijn uitgegeven. Die hield zich niet erg bezig met het reilen en zeilen in een natie of enige politieke spanning, zegt hij. 'Bij haar staatsbezoek aan Napoleon III in Frankrijk schreef ze dat de kwaliteit van het porselein bij hen thuis toch beter was.'

Met dank aan Bart Koetsenruijter, Arno Haijtema en Myrel Moskatte.

Pagina uit de afscheidskrant voor Erik van den Berg, geheel gevuld met 'citaten' uit al dan niet gefingeerde dagboeken. Met 44 bijdragen van collega's, en op de voorpagina een inleiding van hoofdredacteur Pieter Klok.

Water

Als vis weinig opbrengt, komen visserlui op een idee. Iets anders maken van vis. Zo was er een tijd dat er veel blauwe wijting zwom in diepere zee. Goede vangsten, maar geen cent aan te verdienen. Wat te doen? TNO IJmuiden maakte er worst van. Die naar worst smaakte. Niet naar vis.

En zo is er schaar van dicht onder de Nederlandse kust. Veel schaar. Brengt niks op.

Wat te doen? Voedselontwerpers verzinnen een hamburger. Smaakte naar hamburger. Niet naar schaar.

Maar ook aan wal zit het niet altijd mee met de verdiensten. Van verkoop van varkensvlees kunnen veehouder en vleesverwerker soms niet rondkomen. Wat te doen? Water. In vleeswaren wordt pekewater gespoten. Dat gebeurt al eeuwen, maar weinig. Meer is aantrekkelijk want dan verkoop je water voor de prijs van vlees.

Nederland, waterland, is er beroemd om, of zo men wil berucht. Nederlandse laboratoria in vlees technologie krijgen verzoeken uit grote, worst producerende landen als bijvoorbeeld Polen, om receptuur voor vleeswaar met tot wel 120 procent van het gewicht aan water.

Ook grote slachthuizen weten ervan. En doet u het ook? vroeg de verslaggever. De woordvoerder mocht van zijn moeder niet liegen. Dus zweeg hij liever.

Wouter Klootwijk

ROLF BOS e.a.: Nederlands sportheldendom gevat in almanak

ROLF BOS stelde met oud-collega's van onder meer NRC en Trouw de *Canon van de Nederlandse Atletiek* samen. Een boek met vijftig 'vensters' die de rijke vaderlandse atletiekgeschiedenis vanaf 1880 belichten. Van Fanny Blankers-Koen tot Sifan Hassan, van Gerard Nijboer tot Femke Bol.

Een canon van de Nederlandse atletiek, jouw idee?

'Eerlijk gezegd zette de *Canon van het Nederlandse voetbal*, van onder anderen **Paul Onkenhout** en **Willem Visser**s, me op het juiste spoor. Mooi boek, met vijftig prachtige verhalen over de hoogtepunten van het Nederlandse voetbal. Ik had net mijn boek *Een Duitse Zomer* afgerond, over de Olympische Spelen van 1972, en dacht: zo'n canon kun je ook maken over de Nederlandse atletiek. Via Willem legde ik contact met uitgever Jonathan Ursem van Vesper Publishing. Hij wist weinig van atletiek maar vond het een uitstekend idee: 'Zoek jij mensen erbij die kunnen bijdragen?'

Wie had je op het oog?

'Ik ben in 2004 gestopt met de sportjournalistiek, maar heb altijd contact gehouden met atletiekcollega's van andere kranten. Henk Stouwdam van NRC en Rob Velt-huis van *Trouw* waren meteen enthousiast, evenals Eric Roeske van *De Telegraaf*. Van Kees Sluys, ooit eindredacteur bij de VPRO, wist ik van zijn grote liefde voor de atletieksport. Ik kende zijn boeken over de meerkamp en de sprint.'

Vijftig vensters, makkelijk te vullen?

'Geen enkel probleem, het is een rijke tak van sport, met misschien niet heel veel gouden Olympische successen, maar genoeg mooie verhalen, en ook flink wat medailles, op Europees en mondiaal niveau. We hebben gezamenlijk lijsten gemaakt met mogelijke kandidaten, en daarna de taken verdeeld. Ik heb er zo'n veertien gemaakt en ben de fotoarchieven in geweest.

Hans Heus' iconische foto in Barcelona

Rolf Bos (rechts) luistert naar voormalig kampioen marathonlopen Gerard Nijboer tijdens de presentatie van het boek *Canon van de Nederlandse Atletiek* bij boekhandel Broese in Utrecht. Tal van (oud-)atleten, -trainers en -coaches waren erbij.

Foto Jacques de Jong

van Ellen van Langen staat natuurlijk in het boek. Maar hij maakte destijds ook prachtige gestileerde, geësceneerde portretten bij grote zaterdagverhalen in het sportkatern.

'Verder ontdekte ik op Papendal het fotoarchief van Atletiek Erfgoed. Daar is in een depot ergens achteraf op zolder dus prachtig fotomateriaal te vinden vanaf het begin van de vorige eeuw. Schitterende zwart-witfotografie, die gebruikt werd voor bladen als *Revue der Sporten* en *Athletiekwereld*, waarbij opvalt hoe populair de sport toen ook al was.

'Mooi is ook om te zien hoe de technieken veranderd zijn. Sprinters groeven vroeger nog met een schopje een gat in de grond, voor de afzet. Ook sprong men vroeger hoog met een rol- of schaarsprong, tegenwoordig, sinds 1968, gaat dat vooral ruggelings, met de Fosburyflop. Die oude technieken leverden prachtige foto's op.

'Die beelden liggen allemaal in dat depot op Papendal. Oud-atleten als Hugo Tijsmans en Henk Brouwer, die als sprinter nog meedeed aan de Spelen van Moskou in 1980, brengen dat materiaal trouwens liefdevol in kaart en digitaliseren veel foto's.'

Opvallend dat in de loop van de geschiedenis vooral Nederlandse vrouwen succesvol waren in de atletiek.

'Ja, de cover van het boek illustreert dat goed, met voorop natuurlijk Fanny Blankers-Koen, met haar vier gouden medailles in 1948. Verder natuurlijk Ellen van Langen, Dafne Schippers, Femke Bol en Sifan Hassan. De mannen staan er natuurlijk ook ruim in, maar de vrouwen staan op het eerste plan. Ze deden al vroeg aan atletiek, al mochten ze zich niet wagen aan lange afstanden. Dat lag niet aan de vrouwen, maar aan de maatschappij, aan behoudende sportbestuurders, conservatieve medici

('hardlopen voor vrouwen is gevaarlijk, want slecht voor borsten en baarmoeder') en steile kerkleiders.

'Maar ze deden vanaf het begin toch volop mee, hoor, op technische onderdelen en de sprint. Meer dan de helft van de vijftig vensters gaat zelfs over atletes. Dat is wel een tegenstelling met de Voetbalcanon, dat is toch een mannenbolwerk, met één venster over het vrouwenvoetbal... Sterker: niet Anton Geesink, Johan Cruijff of Ard Schenk, maar de eerste echte sportheld van Nederland was een vrouw, Fanny Blankers-Koen, voor wie in 1948 heel Amsterdam uitliep. En dat is dan veertig jaar voor 1988, toen we de winst van Gullit en Van Basten vierden, en er menig hoofdstedelijke woonboot zonk.

'Overigens was de Nederlandse vrouw door de olympische successen van Fanny nou niet meteen geëmancipeerd. 'Nu gaat Fanny weer koken', kopte een krant daags na haar glorieuze intocht in Amsterdam. Het destijds fameuze *Life-Magazine* stuurde een beroemde fotograaf naar Amsterdam om Fanny in huiselijke omgeving (sokken stoppend, afwassend in de keuken, samen met de kinderen, manlief Jan leest de krant) vast te leggen.

'De 'helden en heldinnen' die wij portretteren vormen een heel divers gezelschap. Het zijn sportlieden die niet alleen afkomstig zijn uit de polder, maar ook met wortels - dankzij migratie of het koloniale verleden - die in andere delen van de wereld liggen, zoals Nelli Cooman, Lornah Kiplagat, Sifan Hassan en Churandy Martina. Het gaat over sport, maar het boek biedt ook een dwarsdoorsnede van de Nederlandse maatschappij van de afgelopen 130 jaar.'

Adriaan de Boer

Eelco Meulman als vrolijke kankerpatient: Een rijk en rommelig leven

Voor buitenstaanders – zeker voor oudere pensionado's – is **Eelco Meuleman** (60), weekendredacteur bij *de Volkskrant*, weinig opvallend. Maar intern geldt hij volgens vele collega's als een held. Hij viel begin dit jaar ineens op nadat hij te horen had gekregen nog zeventien maanden te leven te hebben - en daar prompt een serie verhalen over schreef. Die werden vorige maand bij uitgeverij Prometheus in een boek gepresenteerd, *Het leven van een vrolijke kankerpatiënt*.

Hoofdredacteur Pieter Klok had uitgezocht dat Eelco Meuleman de enige redacteur is ter wereld die alles bij elkaar tien jaar lang alle weekenddiensten heeft gedraaid. Die in totaal 500 weekeinden, twaalf uur per dag op zaterdag en zondag heeft gewerkt. Waarom doet een mens dat zou je je kunnen afvragen?

Klok: 'In dit boek staat het antwoord. Elk

mens wil in het weekend liefst bij zijn gezin zijn. Voor Eelco was de krant zijn gezin. Daar stopte hij al zijn liefde in. Het boek laat zich lezen als een lange zoektocht naar het harmonische gezin dat hij in zijn jeugd helaas heeft moeten ontberen. Reeds op 14-jarige leeftijd trok hij de wereld in op zoek naar liefde, niet zozeer om liefde te krijgen, in Eelco's geval ook vooral om liefde te geven.'

Eelco bij de presentatie: 'In mijn boek, of laten we zeggen: boekje, zeg ik wat ik dacht nadat ik begin dit jaar te horen kreeg dat ik nog zeventien maanden te leven had. Ik ben het als een bezetene gaan opschrijven, met de dood op de hielen dus. Het is, bij voorbaat excuses, geen groots en meeslepend meesterwerk geworden. Wel een verzameling merkwaardige verhaaltjes over een uitermate rijk en rommelig leven dat eindigt - al weet ik niet wanneer. Zes zware chemokuren hebben de tumoren tot nu toe

in bedwang gehouden, eind december volgt het nieuwe oordeel - het leven van een kankerpatiënt is een aaneenschakeling van cliffhangers.

'Mijn boek is voortgevloeid uit de tweede gedachte die ik had na de eerste diagnose: u heeft nog zeventien maanden te leven. Natuurlijk schrok ik daarvan maar in de tram terug naar huis dacht ik vervolgens: zeventien maanden, lekker overzichtelijk, en het is eigenlijk ook best wel goed geweest, mijn leven.

'Dat is voor een 60-jarige wel een tikkeltje merkwaardige gedachte, realiseerde ik me - en toen ontstond het idee voor dit boek. Want waarom was ik zo vrolijk, ging ik zelfs tijdelijk door het leven als Vrolijke Kankerpatiënt, en waarom is dat ook een deel van de titel van mijn boek? Nou, dat hing samen met de fijne drugscocktail die de zware chemokuren begeleidden, en die ze voor mij meestal draaglijk maakten. Drugs waarnaar ik mijn hele leven had gezocht en die ik nu gratis bij de apotheek kon afhalen.

'Ook viel de nieuwslast in één keer van mijn schouders af, en dat was tot mijn eigen verbazing een aangename ervaring. Voor het eerst in mijn leven voelde ik me niet schuldig om níét te werken, want ziek.'

Zijn boek bracht hem eind vorige maand ook bij *Met het oog op morgen*, waar hij opgewekt afsloot met: 'Morgen mag ik weer aan de chemo. Dat is toch ook weer een avontuur!'

Hij kon 1 december weer aan het werk, als eindredacteur van de Volkskrant-site. Tot zijn eigen verbazing.

Bron: *Berichten uit het digitale rookhok*, nummer 75

Meer affiches: politiek in de reclame

Twee 'politieke' affiches van **Waldemar Post** uit 1989. In september van dat jaar werden vervroegde Kamerverkiezingen gehouden na de val van kabinet-Lubbers II.

Voormalig politiek redacteur **Jan Joost Lindner**: 'Ik herinner me dat ik voorafgaand aan de verkiezingen dat jaar een rubriek schreef waarin ik waarschuwde tegen het verdunnen van de politiek tot een tweestrijd tussen twee poppetjes. Wim Kok (PvdA) versus Ruud Lubbers (CDA). Ik voelde destijds (en nu) weinig

voor een geestbeperkende tweedeling, ook omdat ik twijfels had bij het links-zijn van Kok. Ook zal ik gevonden hebben dat dit gedoe geen recht deed aan andere partijen, met name D66.'

Het CDA behaalde hetzelfde aantal zetels als bij de vorige verkiezingen. De partij won. Lubbers bleef aan als premier van Lubbers-III, een kabinet met coalitie-partner PvdA. Vier jaar later werd Kok alsnog leider van het eerste 'paarse' kabinet, met VVD en D66 en zonder confesionelen.

AdB